

v tem, da nič debelih čomp ne naredi, ampak le primeroma dolge pa kratke korenike. Dalje se razločuje mangold tudi v tem od pese, da on čez zimo v prostem svetu prestane, med tem ko pesa pozebe.

Prvikrat sem mangold videl v Klosterneuburgu na velikanskem kuhinjskem vrtu tamošnjega benediktinskega samostana, in reči moram, da še mi je rastlina potem, ko sem izvedel, kaj in kako da je ž njo, kaj dopadla. Pravilo se mi je, da se mangold, ako se spomladi v dobro pognojen svet vseje, skozi celo prvo loto požanje, 4- do 5krat žanje, in da še v drugem letu dá dve žetvi, predno v seme šine, to poslednje prav zgodaj proti koncu meseca marca ali pa začetkom aprila neter do junija.

Da je vsemu temu res tako bilo, sem se sam prepričal, in koj sem razsodil, da bi se moralo jako izplačati mangold za prešiče sejati, in to posebno zaradi tega, ker zgodaj ozeleni, to je, ob času, ko za prešiče še nikakega berila ni. Za izkušnjo obsejal sem leta 1877. prav majhno, komaj 9 metrov veliko lečico na vrtu tukajšnje deželne vino- in sadjerejske šole z 20 grami semena navadnega zelenega mangolda. Rezultat je bil to, da smo ga uže prvo leto štirikrat želi in sicer

v prvič 2. julija, in našeli	35 kilogramov,
v drugič 21. julija, in našeli	25 "
v tretjič 14. septembra, in našeli	40 "
in v četrtič 29. nov., in našeli	25 "

toraj skupaj 125 kilogramov,

V drugem letu, to je, lansko leto, želi bi ga bili uže meseca marca lahko v prvič, in potem pozneje še enkrat, ako bi ne imel namena, obilo in lepega semena pridelati. Semena pridelalo se je pa 5.31 kilogr.

To je toraj rastlina, katera resnično zasluži, toplo priporočana biti, kajti ne le da je njeno listje za prešiče in gotovo ne manj tudi za goveda, jako tečno — in kako da bi ne bilo, saj se, kakor rečeno, za prikuho je k mesu — ampak ona dá tudi še veliko več listja kakor pusti gabez.

Kar se obdelovanja mangolda tiče, je pa to čisto prosto. Na spomlad se v dobro pognojeni svet vseje, najbolje je, v vrste po čevlju saksebi. Kedar uže nekoliko odraste, se opleve ali okoplje, potem pa tako dolgo žanje, dokler listja dovolj doraste. Ako se pozneje, znabiti med drugo in tretjo žetvijo, osobito pa v pričetku druge spomladi zopet okoplje, se mu gotovo le jako dobro ustreže. Seme naredi, kakor pesa, v drugem letu. Gotovo je pa najbolje, da se take rastline, katere imajo seme roditi, v drugem letu nič ne žanjejo.

R. Dolenc.

Gospodarske novice.

* *Goveja kuga v Bosni in Dalmaciji* se je po poročilih c. kr. glavnega vojnega zapovedništva v Sarajevu prikazala na novo v Bosni, v Lizopercih, Markoševcih, Gjurivcu, Podpreliću, Arnica in Homolju, — v Dalmaciji pa v Medjanah, Zasvicu in Sikoru v sebeniškem okraju.

Podučne stvari.

Pripravljajmo se na volitve poslancev v državni zbor!

Čedalje bolj se kaže, da bodo volitve za državni zbor uže prihodnji mesec. Treba tedaj se resno pripravljati ná nje, kajti te volitve so velike važnosti za državo sploh in še za vsako deželo posebej, da se

država in dežele rešijo nadlog, v katere jih je pogreznila tista dosedanja večina poslancev, ki se imenujejo „liberalci“ ali pa „ustavoverci“.

Naj „Novice“ prično svoj klic pripravljanji na volitve s tem, da svojim bralcem nekoliko vrstic pastirskega lista po „Kärnt. Volksbl.“ francoskega škofa Guilberta od leta 1877. objavijo, ki govori o volitvah. Škof s prav lahko umevno besedo podučuje volilce tako le:

I. O volilni pravici.

1. Kaj je volilna pravica?

To je pravica, katero dajo državne in deželne ustave državljanom, može svojega zaupanja voliti v občinske, pa tudi druge zastope, pa tudi poslancev v deželni ali državni zbor.

2. Naklada li volilna pravica volilcem kake dolžnosti?

Kaj pa da, ker je silne važnosti za domovino, katero ljubiti nam veleva Bog, ki nam jo je vstvaril za brambo naših najviših in najdražjih interesov, ki so: vera, rodovina, premoženje, telesna varnost in druge naše najdražje svobodnosti.

3. Je li volilcu dolžnost, svojo volilno pravico izvrševati?

Vest naklada dolžnost vsakemu volilcu, da gre volit. Ni mu dovoljeno po svoji nemarnosti biti krivemu, da najvažnejše zadeve domovine — namesto v roke sposobnim in poštenim možakom — pridejo v roke nesposobnim in nepoštenim ljudem.

4. Kako mora vestni volilec spolnovati svojo dolžnost?

Jasno ko beli dan je, da mora voliti najbolje, to je, najpoštenejše in najspodobnejše može v soglasji z družimi svojimi volilci.

5. Kaj mu je storiti o tem?

Prvič mora poprašati svojo vest in po tem, kar mu ta svetuje, ravnati z ozirom na večnega sodnika, ki bo enkrat zahteval od njega odgovor zaradi njegovega glasovanja; — drugič, če sam ne vé, koga bi volil, mora posvetovati se s pametnimi ljudmi domoljubi in poslušati nasvete mož, o katerih je prepričan, da imajo srce za blagor domovine.

6. Je li dovoljeno dati svoj glas kandidatu, ki je znan nasprotnik vere in naroda?

To je naravnost prepovedano. Vesten volilec ne more zaupati ne najvažnejših verskih zadev nasprotniku vere, pa tudi deželnih ne človeku, ki bi jim utegnil biti nevaren.

7. Je li ta dolžnost veljavna za vse volitve?

Gotovo, ker je vsaka volitev važna. Volitve za državni in deželni zbor lahko prinesó srečo ali nesrečo vsej državi ali deželi, okrajne, občinske, mestne pa okrajem, občinam, mestom, ker gre vselej za začasni blagor, vero, narodne pravice, šolo itd.

8. Kaj so nasledki dobrih in kaj slabih volitev?

Ako so v vseh vladnih službah od zgorej do spodej, v državnem in deželnem zboru, v okrajnem in občinskem zastopu le pametni, vestni in vrli možaki, je vse v dobrih rokah; če je pa to narobe, je vse v nevarnosti ali celó zgubljeno. To je neizogibljiv nasledek volitev, zato je vsem volilcem sveta dolžnost, da se jih vdeležujejo in po nikakoršnem izgovoru ne zanemarijo.

II. O volilni dolžnosti.

O volilni pravici ima vsak volilec veliko odgovornost, o kateri ga je treba podučiti in spodbu-

diti. To smo uže omenili, ko smo rekli: Komu ni jasno, da so največe zadeve domovine: vera, narodne pravice in družbinski interesi odvisni od volitev, da je toraj vse ležeče na tem, ali pridejo na krmilo vrli ali nespособni možje. Da! vaša biša, njiva, vinograd, družina vaša z otroci in vnuki vred — vse je odvisno od volitev. Kako bi toraj volitve ne bile najvažnejša vestna dolžnost!

„Kaj naj toraj storimo s svojo volilno pravico?“ bo morda kdo prašal. Še enkrat rečemo: „te pravice se mora vsak poslužiti, to je: voliti mora in prav voliti, ne napačno.“

1. Voliti moramo. Pravica ta nam je dana za blagor domovine, katero moramo po božji naredbi ljubiti in služiti jej z vso požrtvovalnostjo. No, če prav volimo, jej lahko najbolje služimo. Kolikokrat uže ni en sam glas pripomogel najboljšemu kandidatu do večine! Ako bi mu pa tega glasú prav treba ne bilo, da bi bil izvoljen, vendar močnejša večina dá njegovi izvolitvi več veljave in važnosti. Ravno tako vsak vé, da je večkrat tudi le eden glas pripomogel nevrednemu do zmage. Kolikokrat so nastali najhujši nasledki uže samo iz tega, da najboljši meščani in državljani niso marali voliti! Kdo je strašno moritev o veliki francoski revoluciji ukazoval? Manjšina, to je, nekoliko krvoželjnih trinogov; a ti so prišli do večine le zavoljo tega, ker so, žalibog! dobri ljudje zdržali se volitev.

2. Voliti pa moramo prav. Zato treba volilcu, da postopa resnobno in po prepričanji. Ker je vse, kar nam je drago, vera, rodovina, narodnost, odvisno od te važne dolžnosti, volilec ne sme brigati se za osebne interese, sorodstvo (žlahto), strankarstvo in prijateljstvo. Voliti mora najboljšega, najpoštenejšega, kateremu je vera, narod, rodovina in domovina draga. Le taki možje so vredni naših glasov in takim jih ne moremo odreči, ako nočemo grešiti zoper svojo vest, narod in Boga.

To so resni nauki, ki nam jih daje vera in pamet; primerni so za vsak čas, za vsak kraj. Naj se širijo po vsaki deželi, da se jih ljudje spominjajo, kedar pride ura in čas, ravnati se po njih!

Naj rodoljubi naši kakoršnega koli stanú, ki imajo zaupanje pri ljudstvu in upliv do njega, uže danes postanejo nadzorniki v svoji okolici, da nam sovražniki ne vsejejo ljulike med pšenico!

Socijalne stvari.

Je li treba predrugačiti postavo,

po kateri se zadnjih deset let vojaki nabirajo v našem cesarstvu?

Enoglasni odgovor na to vprašanje je, da je predrugačenja te postave treba, katera je bila leta 1868. za Avstrijo in Ogersko ukrenjena za 10 let, ki so zdaj pretekla. *) Ne le vojaški, temuč tudi drugi tako imenovani „veliki časniki“ so, zagovarjaje potrebo, da se nekoliko spremeni ona postava, tolike kupe predlogov napisali, da jih ministerstvo v enem mesecu prebrati ne more, če bi jih tudi prav pridno bralo.

Med vsemi predlogi za premembo te postave so pa po besedah časnika „Reform“ predlogi g. V. Božana, odbornika kupčijske in obrtnijske zbornice dunajske, najboljši. Predlogi njegovi so podprti s statističnimi dati in stojijo posebno na narodno-gospodarskem stališči.

*) Prihodnji državni zbor bo imel tudi to jako važno stvar rešiti, ker sedanji zbor, po večini liberalni, je tudi to zanemaril.

Naj povemo sedaj Božanovih 6 predlogov.

Prvi predlog svetuje, naj se vojaška dolžnost še le z 21. letom prične, ne pa uže z 20. Život 20letnega rekruta še ni popolnoma razvit in to posebno pri narodih vzhodnjega dela (Rusinih in Rumunih) našega cesarstva ne; zato kažejo zdravniški zapisniki, da premladi fantje zeló bolehalo pa tudi mrjó. Prav za prav bi bilo najbolje, ko bi se še le 24letni fantje v vojaščino jemali; ker pa to bi morebiti na druge strani neprilično bilo, naj bi vojaška dolžnost vsaj ne pričela se pred 21. letom.

Drugi predlog Božanov svetuje: naj se vojakom hrana zboljšša, kajti sedanja ne zadostuje želodcu mladega moža, in to tem manj, ako mora on svojo telesno moč v službi zeló napenjati. Vojaki v drugih državah dobivajo na dan več mesa, več moke, več sočivja in še kruha več. Tudi dnina, ki se v denarji vojakom izplačuje, je pri nas manjša kakor pri mnogih drugih armadah.

Tretji predlog meri na to, da bi se inštitut „enoletnih prostovoljcev“ bolj razširil, to je, da bi, na primer, tudi taki mladenči, ki so gimnazijo ali realko dovršili in pa so uže kaj postali ali se kakega umeteljstva poprijeli, se za enoletne prostovoljce sprejemali, vendar pa le k preskušnjam podoficirjev dopuščali.

Dalje hoče gosp. Božan, da §. 55 vojaške postave vendar enkrat resnica postane, to je, da se vpelje vojna taksa in nje dohodki obrnejo na pomoč takim družinam, katerih očetje so morali v vojsko iti. Sramotno je — pravi gosp. Božan — za vojaka, ki je moral dom zapustiti, ako vidi in vé, da njegova rodovina mora beračiti miloščino. Po nasvetu Božanovem naj bi županstva pobirala vojno takso, ki bi po vsem cesarstvu znesla kake 4 milijone gold.

Naposled želi gosp. Božan še tudi nekako predrugačenje o službi brambovcov in sicer tako, da bi vprihodnje le starejši rezervisti se brambovcem vrstili. Zdaj je narobe; če se le količkaj več vojakov v vojsko pokliče, zaostane veliko mladih ljudi, rezervisti starejši, 30letni možje, pa se pokličejo pred unimi.

To so predlogi gosp. Božana, ki je po naročilu dunajske kupčijske in obrtnijske zbornice izdelal poročilo o predrugačnji vojaške postave. Marsikak dober nasvet nahajamo v navedenih predlogih; al Bog vedi, ali se bode kaj gledalo na skušnje 10letne ali ne.

Splošna dolžnost vojaku biti vsacemu, kdor je za vojaščino sposoben, je res lepa ideja v principu (načelu), al v dejanski izvršitvi ima nadlóg in nesreč v družinskem življenji brez števila. Kje za Boga so še tisti časi splošne civilizacije, da na svetu ne bode krvavih vojsk, v katerih se ljudje drug drugoga koljejo kakor živina in se onim hvala poje, ki so več krvi svojega bližnjega prelili!

Ozir po svetu.

Črtice iz Bosne.

(Konec.)

Počasi naprej pomikaje se pridemo do nekega precej globokega jarka, po katerem teče potok. Prvi voz se tu vstavi in mladi Turek zakriči:

„Naprej, lenubi!“

„Ne moremo“ — odgovori voznik — „brv je podrtá.“

Na to vstopimo vsi naprej, moj Bošnjak ne spusti hadžija izpred oči, meni pa zašepetá na uho:

„Tu ni vse v redu. Ko smo šli sèm, je bila brv še cela in sama se ni podrla. Jaz nisem krščen, če tega niso storili lopovi. Pazi na-se in na hadžija.“